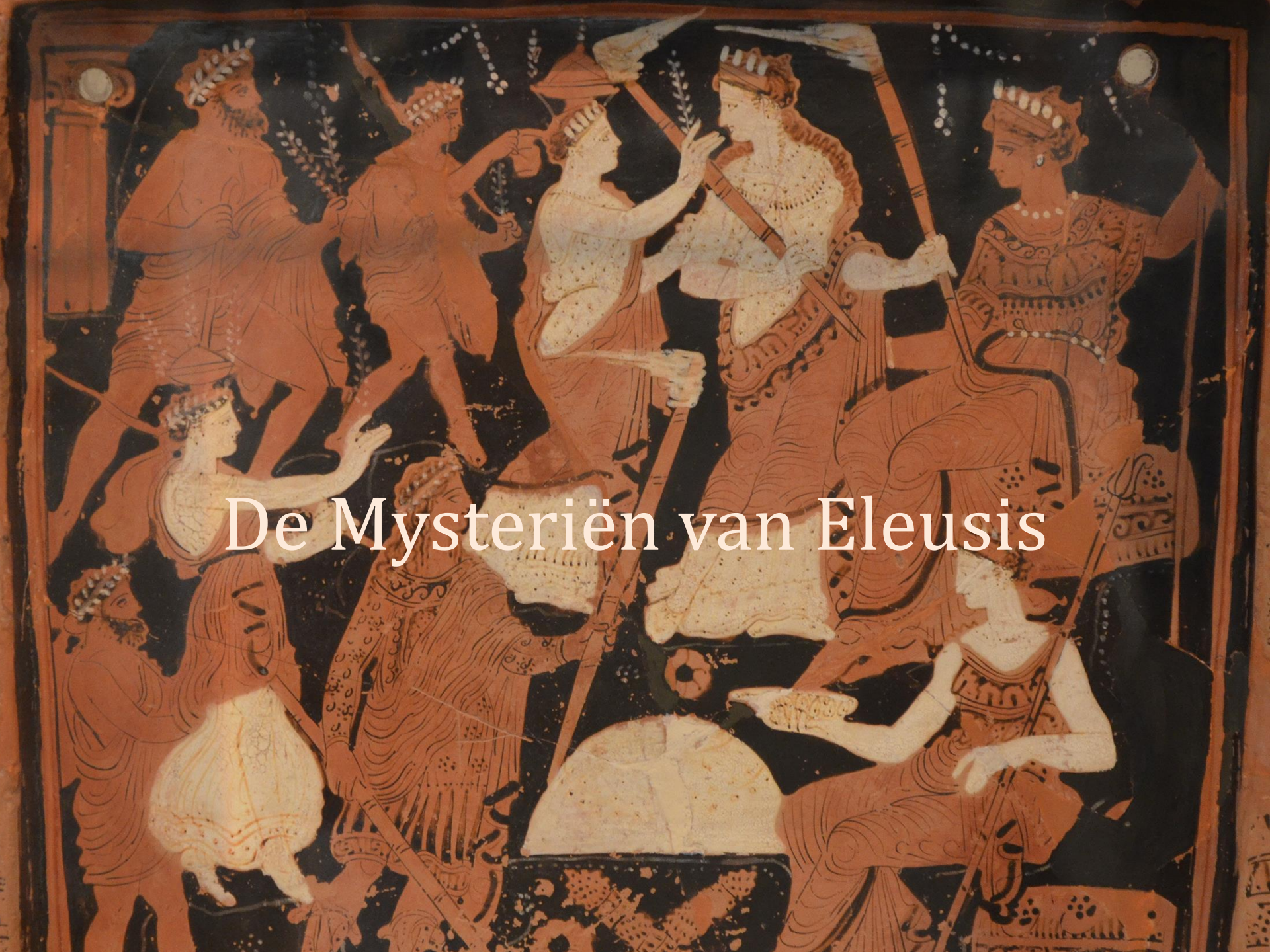

De Mysteriën van Eleusis

“Een droom verbood me de dingen binnen de muren van het heiligdom te beschrijven en niet-ingewijden mogen natuurlijk niet te weten komen wat ze niet mogen **zien**.”

Pausanias (2^{de}E na Chr.)

- Μυστήριον (mysterion) - μύστης (mustès):
 - Μύω?: sluiten van ogen, mond,...
- έποπτεία (epopteia) – έπόπτης (epoptès)
 - epopteuein: kijken, geïnitieerd worden in hoogste inwijdingsgraad

For years, since my early youth, I have tried to find out what the facts were. Hope against hope was spent against the lack of monumental evidence; the belief that inscriptions would be found on which the Hierophants had recorded their ritual and its meaning has faded completely; the discovery of a subterranean room filled with the archives of the cult, which dominated my being in my days of youth, is proved an unattainable dream since neither subterranean rooms nor archives for the cult exist at Eleusis; the last Hierophant carried with him to the grave the secrets which had been transmitted orally for untold generations, from the one high priest to the next. A thick, impenetrable veil indeed still covers securely the rites of Demeter and protects them from the curious eyes of modern students. How many nights and days have been spent over books, inscriptions, and works of art by eminent scholars in their effort to lift the veil! How many wild and ingenious theories have been advanced in superhuman effort to explain the Mysteries! (...) All in vain – the ancient world has kept its secret well and the Mysteries of Eleusis remain unrevealed.

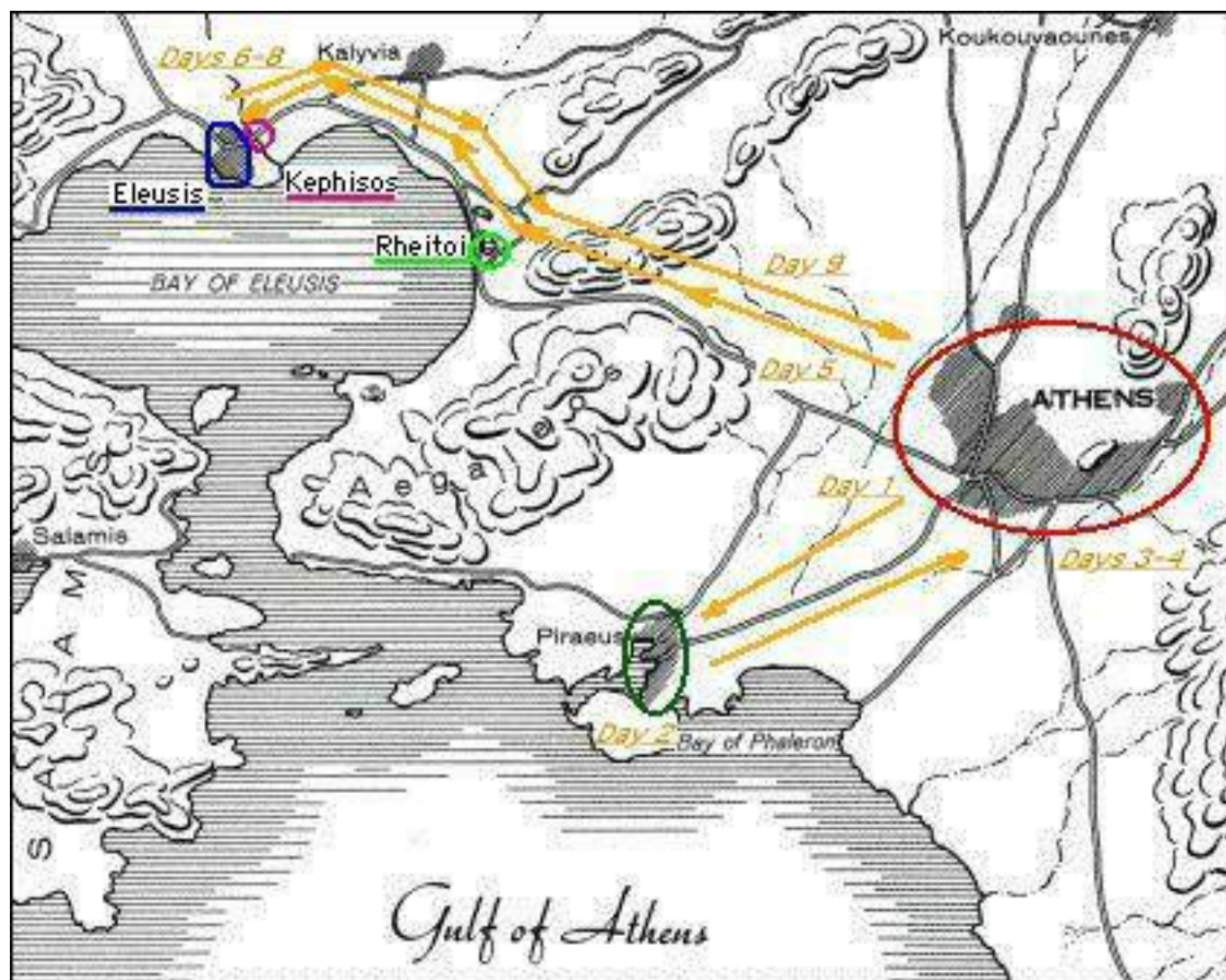
George Mylonas (1898-1988)

- a) Eleusis: korte situering in ruimte en tijd
- b) De mythische oorsprong van de mysteriën
- c) De belangrijkste goden van Eleusis
- d) Inwijding in 3 of 4 stappen?
 - 1. Voor-initiatie?
 - 2. Kleine mysteriën
 - 3. Grote mysteriën in 2 graden:
 - 1. Muèsis
 - 2. Epopteia

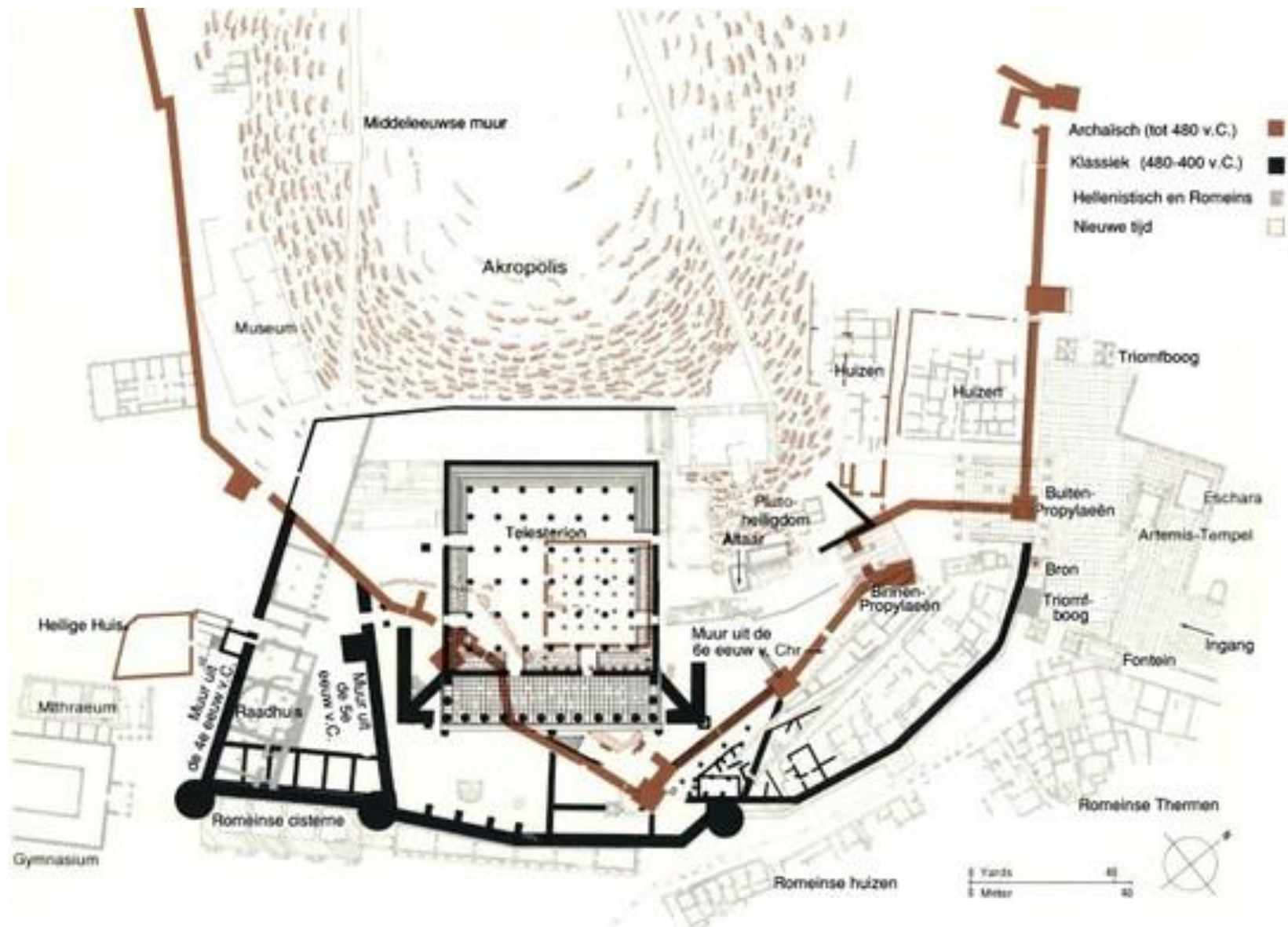
1. Eleusis: situering

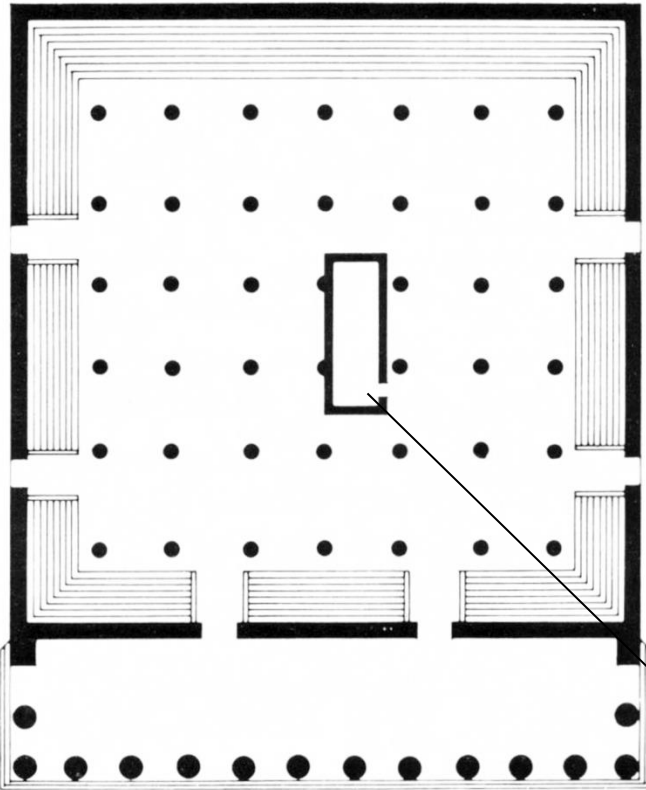

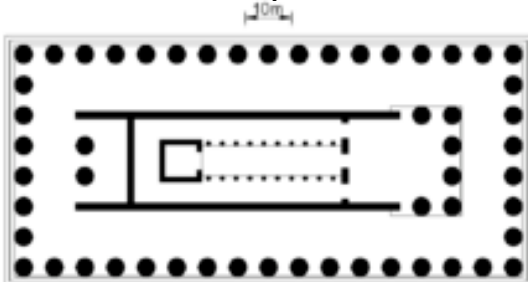

Telesterion

- atypisch grondplan: ontworpen om inwijdelingen binnen te ontvangen
- 27 op 25 meter
- Schattingen: 2000 à 3000 mensen
- Rondom: zittrappen
- Wellicht gebouwd rond rechthoekige structuur: anaktoron

Vb. traditioneel plan Griekse tempel

De historische oorsprong?

- Oudste lagen site Eleusis: vroege Myceense tijd.
- Cultus Demeter in Eleusis vermoedelijk 11de eeuw v. Chr.
- 9de eeuw v. Chr. = Persefone godin onderwereld
- 8ste eeuw v. Chr.? = link Demeter & Persefone?
- Theorieën die oorsprong situeren in Egypte of Kreta vandaag grotendeels afgewezen ten voordele van lokale ontwikkeling
- Oorsprong in lokale cultusplaats voor Demeter, waar later mysteriën aan zijn verbonden. Vermoedelijk in de 7de eeuw. Eventueel ontstaan uit ander belangrijk festival voor Demeter: thesmoforia?

2. De mythische oorsprong

- Onder meer in Homerische hymne aan Demeter (eind 7de, vroege 6de eeuw voor Chr.)
- Ontvoering Korè door Hades / treurende Demeter zoekt haar dochter / komt in gedaante oude vrouw terecht in Eleusis, waar ze troost vindt door te zorgen voor de zoon van koning Celeus en koningin Metaneira: Demofoon / poging om Demofoon onsterfelijk te maken wordt gestaakt wanneer Metaneira Demeter bespiedt

“Ik ben Demeter, hooggeëerd,
de grootste bron van rijkdom
en vreugde voor de
onsterfelijken en de
stervelingen. Welnu, laat heel
het volk mij een grote tempel
bouwen met vooraan een
altaar, aan de voet van de
hoog ommuurde stad, waar
de heuvel boven de
Callichorosbron uitspringt.
De offerritten zal ik zelf
bepalen, zodat jullie, door ze
vroom te vieren, later mijn
gunst kunnen terugwinnen.”

“Zo sprak zij, en Demeter met mooie krans zei niet neen: aanstonds liet zij het zaad uit de zware grond opschieten. Wijd en zijd tooide de aarde zich met bloemen en bladeren. Toen ging zij naar de koningen die recht en wet handhaven, naar Triptolemus en de paardenmenner Diodes, naar Eumolpus en de machtige legeraanvoerder Celeus, en **zij toonde hen hoe zij de riten moest voltrekken**. Ook onthulde zij aan allen toen de heerlijke heilige mysteriën, **die men onder geen beding mag leren kennen of meedelen, want eerbied voor de goden houdt de lippen verzegeld en dit verbod duldt geen overtreding.**”

“Gelukkig is de aardse mens die **ze heeft aanschouwd**; maar wie niet in de mysteriën is ingewijd, wie eraan niet deelneemt, kent nooit hetzelfde lot, **ook niet in het nevelige duister aan de overzijde van de dood**. En toen de verheven godin alles had meegedeeld, begaf zij zich met de dochter op weg naar de Olympus, waar de andere goden bijeen waren: daar wonen zij bij Zeus, die de bliksem slingert, en genieten de eer die hen toekomt. De aardse mens die door hen graag gezien wordt, is beslist gelukkig. Dadelijk zenden zij **Ploutos** naar zijn ruime woning: deze huisgod schenkt de sterfelijke mensen rijkdom.”

Andere mythes ontstaan uit

Demeter-Korè-mythe: Triptolemos

Isocrates (436-338 v. Chr.)

“Toen Demeter naar ons gebied kwam tijdens haar ronddwalen achter de ontvoering van Kore, en, tot vriendelijkheid bewogen voor onze voorouders door diensten die alleen aan haar ingewijden mogen worden verteld, schonk ze twee giften, de grootste ter wereld – de vruchten van de aarde (...) en de heilige rite die bij zij die eraan deelnemen zoete hoop wekt voor het levenseinde en de hele eeuwigheid. Onze stad was niet alleen zo geliefd door de goden, maar ook zo bekommerd om de mensheid dat (...) ze deze zaken niet onthield aan de rest van de wereld, maar met iedereen deelde wat ze had ontvangen.”

Etiologie voor donatie eerste vruchten van de oogst aan Athene ?

Mythe en cultus?

Men ziet de mythe niet meer als de zuivere commentaar op de rite, er zijn elementen uit de mythe die ontbreken op afbeeldingen, etc.

Maar: er bestond absoluut een verband: inwijdelingen hadden een versie van de mythe in het hoofd bij betreden heiligdom Eleusis

Bepaalde “scènes” van de mythe uitgebeeld – blijft de gangbare hypothese

3. Andere belangrijke goden

Theos & Thea (god & godin)

Plouton

Ploutos

Dionysos

- Vooral vanaf 4de eeuw voor Chr. in eleusinische scenes afgebeeld
- Kleine mysteriën: “imitatie van het verhaal van Dionysos”
- Mysteriën Eleusis en Dionysos zo sterk gerelateerd dat ze samen werden afgebeeld, beschreven (Sofocles), etc.?
- Iacchos processie: identificatie op basis gelijkaardige namen?

4. De mysteriën: Atheens karakter

- Organisatie door Atheense magistraten – archoon basileus, maar de rituele organisatie autonoom door priesters Eleusis.
- Bestraffing geheimhouding door Athene gereguleerd. Cf. Andocides, Alcibiades
- Open voor burgers en slaven, mannen en vrouwen, alle Grieks-sprekenden. Geen kinderen. Volgens Parker: iedere Athener die het zich kon permitteren, was ingewijd. Bremmer ≠
- Duidelijke link Athene en Eleusis door (a) belang processie vanuit Athene naar Eleusis, en (b) aanwezigheid Eleusinion in Athene.
- Wapenstilstand vanuit Athene aangekondigd voor initiatie

- ἱεροφάντης – hiërofant
– Eumolpidenfamilie
- Δαδοῦχος – dadouchos
Kerykes familie
- ἱεροκῆρυξ – hierokèrux
– Kerykes familie
- Priesteres die
permanent in Eleusis
leeft

1. Pre-initiatie?
2. Kleine Mystериën in maand Anthesterion (Februari)
3. 7 maanden later: Grote Mystериën in maand Boedromion (Oktober)
4. 1 jaar na 1ste initiatie: epopteia

1. Pre-initiatie?

- Iedere inwijdeling: mystagoog (kennis, familie, vrienden)
- Uitsluitend vermeld in inscripties, zelfde term μύησις (muèsis), dus interpretatiemoeilijkheden
- Livius, jongelingen van Acarnania (200 v. Chr)
- Occasioneel verbonden met *synthèma* Clemens van Alexandrië (ong. 200 na Chr.):

“Ik heb gevast, ik heb het *kykeon* gedronken, ik heb genomen uit de *kistè*, ik heb gewerkt, ik heb geplaatst in de mand, ik heb genomen uit de mand en geplaatst in de kist.”

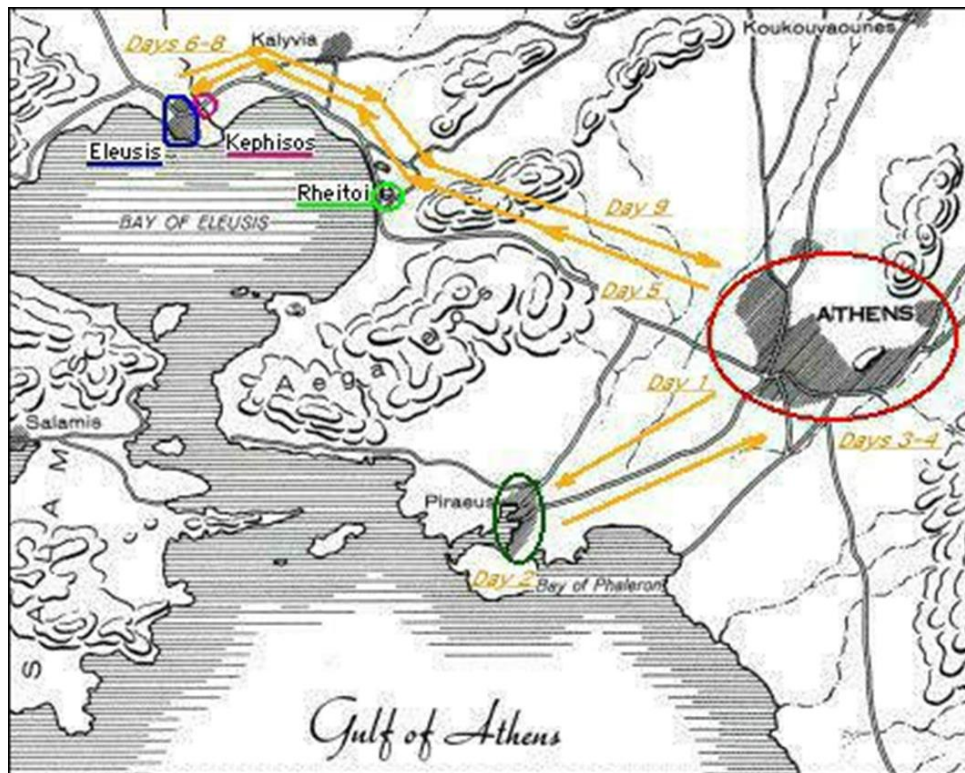

2. Kleine mysteriën

- Heiligdom “Moeder in Agrai”
- Geassocieerd met grote mysteriën, eveneens aan beide godinnen gelinkt. Voorbereiding op grote? Zuiveringsrituelen?
- Zelfde personeel als grote mysteriën
- Stephanus Byzantius (6de eeuw na Chr): “imitatie mysteriën van Dionysus”
- Link met Heracles?

3. Grote mysteriën

- Boedromion 14: “Hiera” in manden van Eleusis naar Athene geëscorteerd
- Boedromion 15: inwijdelingen verzamelen (met hun mystagoog?) op de agora - proclamatie

Boedromion 16: “Inwijdelingen naar de zee”

19 of 20 Boedromion: Iacchos processie

“Laat de fakkels feller branden,
laat hen dansen in uw handen,
Dionysos, Bakchos, kom!
Ster die licht geeft als de nacht leeft,
onze wei heeft van uw schijn.
Oude mannen gaan weer dansen,
zij verbannen zorg en pijn
en de grijsheid van hun leeftijd
wordt vergeten, zo bezeten
zijn zij van dit groots festijn.
U dus, Bakchos, licht uw schijn,
leid de dansjeugd tot de dansvreugd
op het dauwrijk bloemenplein.”

Aristofanes, *Kikkers*

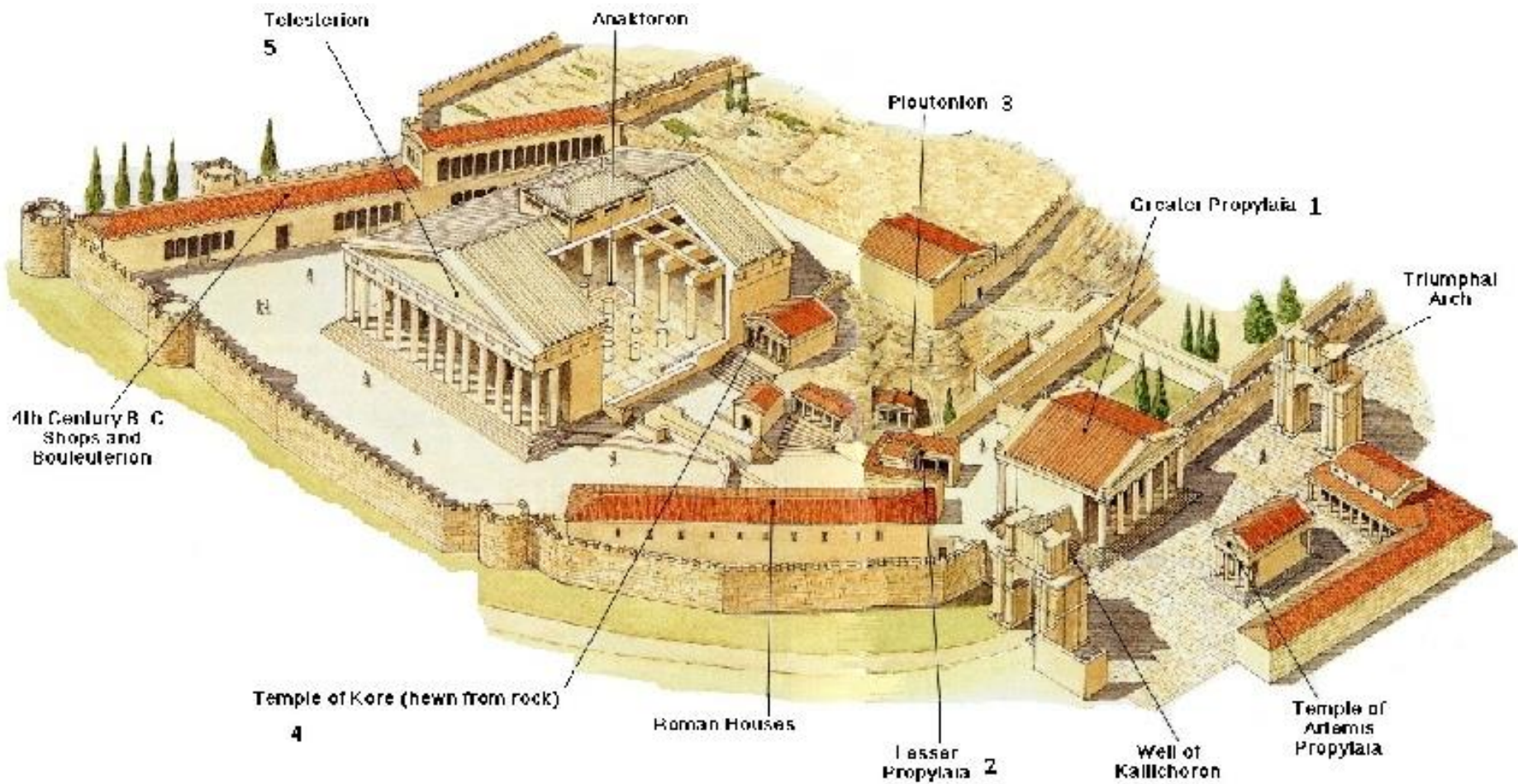
- Herodotos: 30,000 deelnemers (overdreven)
- Hiera mee?
- Rituele kreet: “Iakch’, o Iakche”
- Rijk en arm, mannen en vrouwen
- Verschillende stopplaatsen voor offers, zang en dans
- Spot, Bremmer: “transitory stage of betwixt and between”

“Kom moedig nu in rijen
naar deze bloemvalleien
met voeten luid
en leef u uit
in speelse spotternijen.”

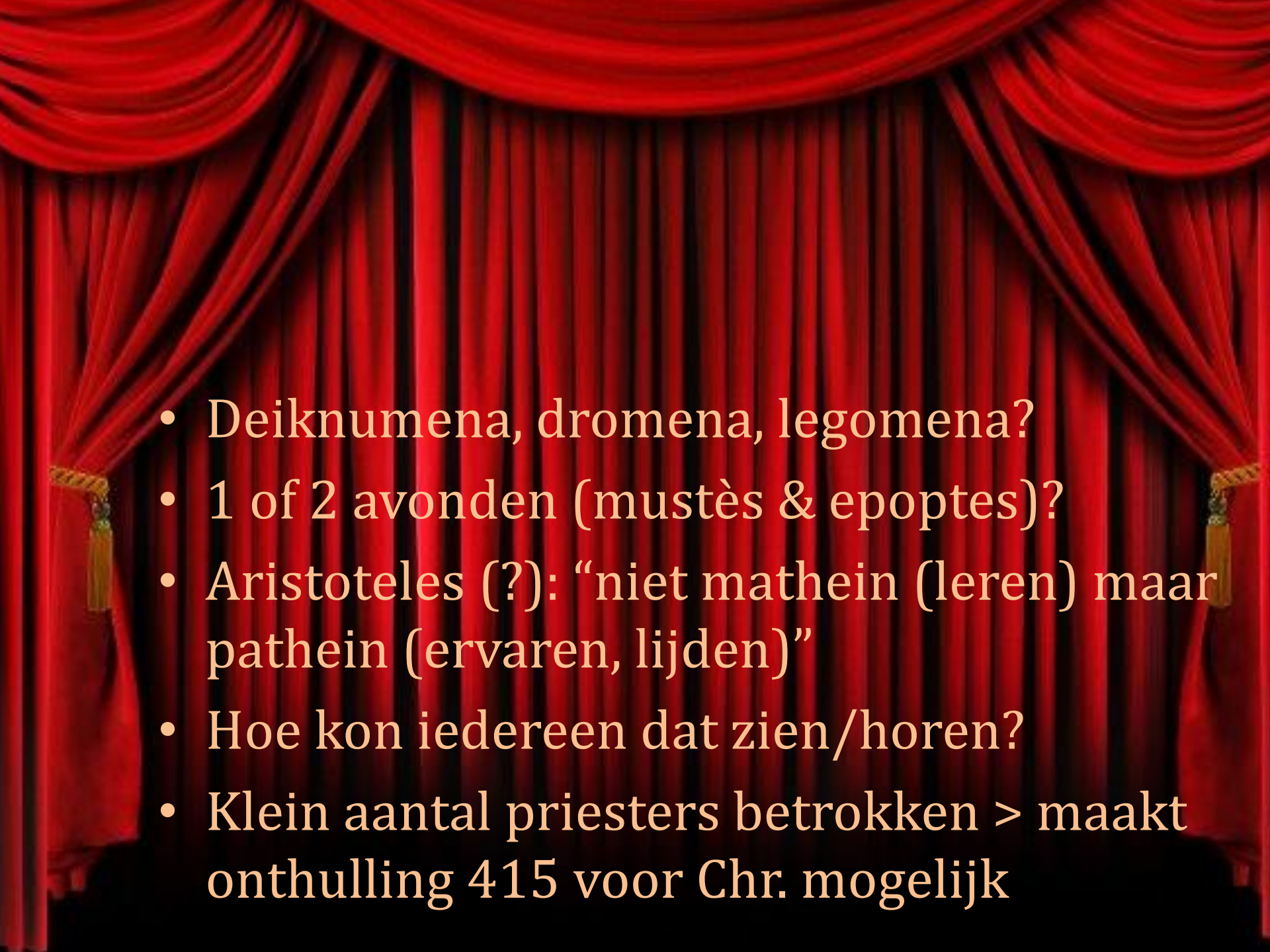
“Zo-even keek ik even wat naar
achter,
ik zag een meisje uit de groep.
Zij lachte.
Haar kleed viel dansende opzij
en dansend kwam haar tepel
vrij!
O Bakchos, dansersvriend,
geleid mij!”

Ninnion Pinax, 4de eeuw voor Christus

- Aankomst 's avonds
- Belang van toortsen, licht
- Psychedelisch effect in combinatie met vermoeidheid?

-
- The background of the slide is a photograph of a stage with heavy red curtains. The curtains are drawn back in the center, revealing a dark stage floor. The lighting is warm, highlighting the texture of the fabric.
- Deiknumena, dromena, legomena?
 - 1 of 2 avonden (mustès & epoptes)?
 - Aristoteles (?): “niet mathein (leren) maar pathein (ervaren, lijden)”
 - Hoe kon iedereen dat zien/horen?
 - Klein aantal priesters betrokken > maakt onthulling 415 voor Chr. mogelijk

- Ploutarchos:
 1. “verwarring en opwinding”,
 2. “huiveren, trillen, zweten en verwondering”
 3. “licht en opgetogenheid”
- Honderden verschillende hypothesen. Vaak voorkomende these
 - Bv. Bremmer: nacht 1: uitvoering ontvoering Korè met zoektocht door mustai buiten?
 - Nacht 2: epoptès: huwelijk (chthonios hymenaios) en geboorte kind?
- Dans, zang, licht en duisternis

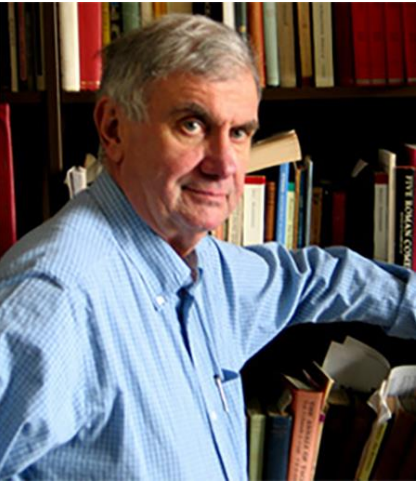

- “Zijn de mysteriën van Eleusis niet de kern van uw eredienst? (...) Zijn de donkere crypte (katabasion) daar niet en de plechtige ontmoeting van de hiërofant met de priesteres, die twee samen alleen? Zijn de toortsen niet gedoofd terwijl de hele grote massa gelooft dat de verlossing (soterian) ligt in de dingen die de twee doen in het donker?”

Asterius van Amaseia (4de eeuw, Pontus)

“(...) the Athenians, when they initiate in the Eleusinian rites and show to epoptai what is the great, marvellous, most perfect epoptic mystery there, an ear of corn harvested in silence. This ear is among the Athenians too the perfect great beam of light from the undefined, just as the hierophant (...) conducting at night in Eleusis amid many flames those great unmentionable mysteries, calls and cries ‘the reverend goddess has born a child, Brimo Brimos, that is the strong one has born a strong child’”

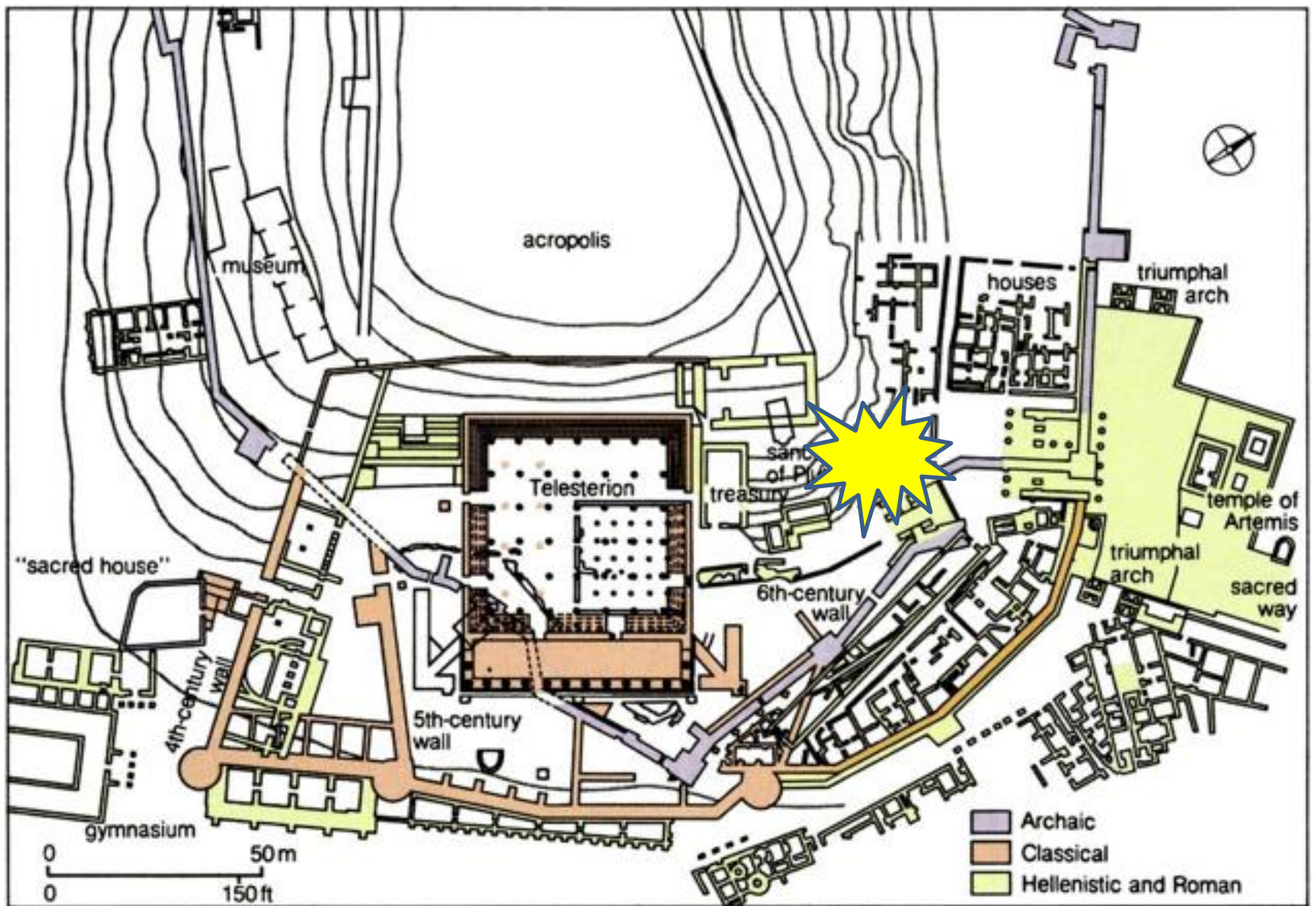
Gnostische tekst overgeleverd in Hippolytus
(3de eeuw)

Theorie Kevin Clinton

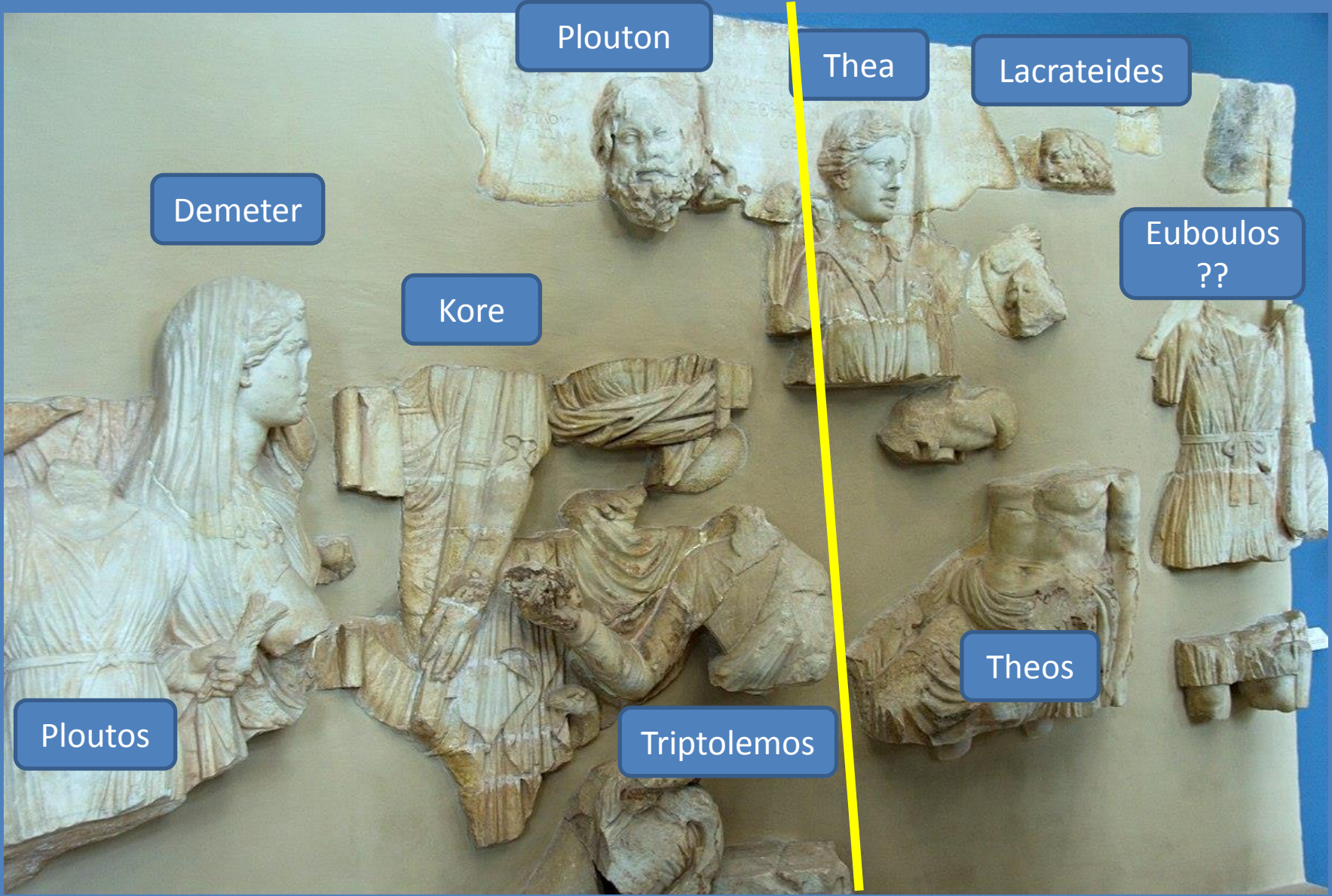
- *Myth and Cult. The Iconography of the Eleusinian Mysteries*, 1992
- Discrepantie
Homerische hymne en
cultus. Afwezigheid
“vreugdeloze rots”
(agelastos petra)
- Centrale rol voor
Iacchus

“Toegang onderwereld”

Plouton

Thea

Lacrateides

Demeter

Euboulos
??

Kore

Plutos

Triptolemos

Theos

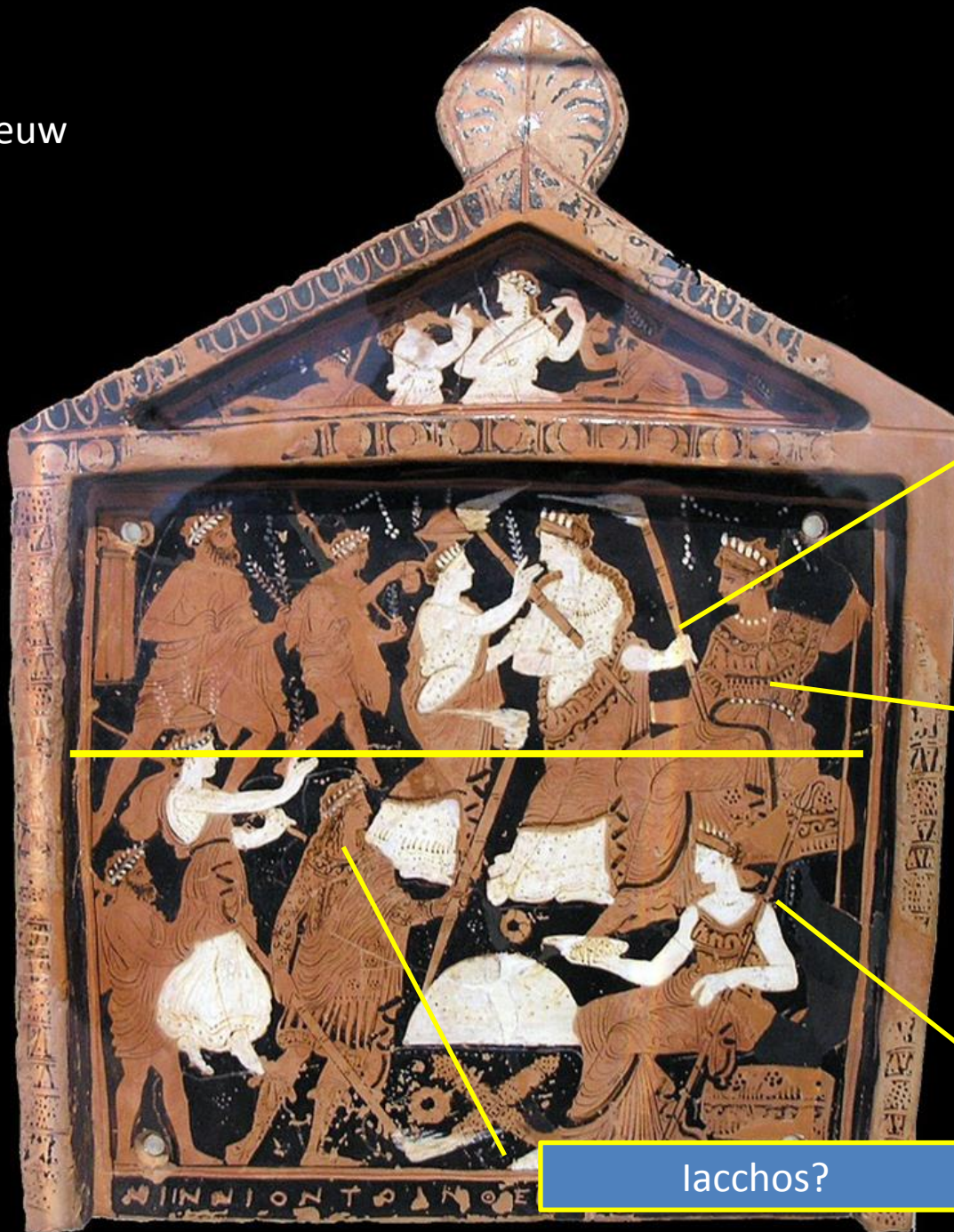
Theos & Thea (god & godin)

Ninnion 4de eeuw

Laatste dag

1ste dag:
aankomst

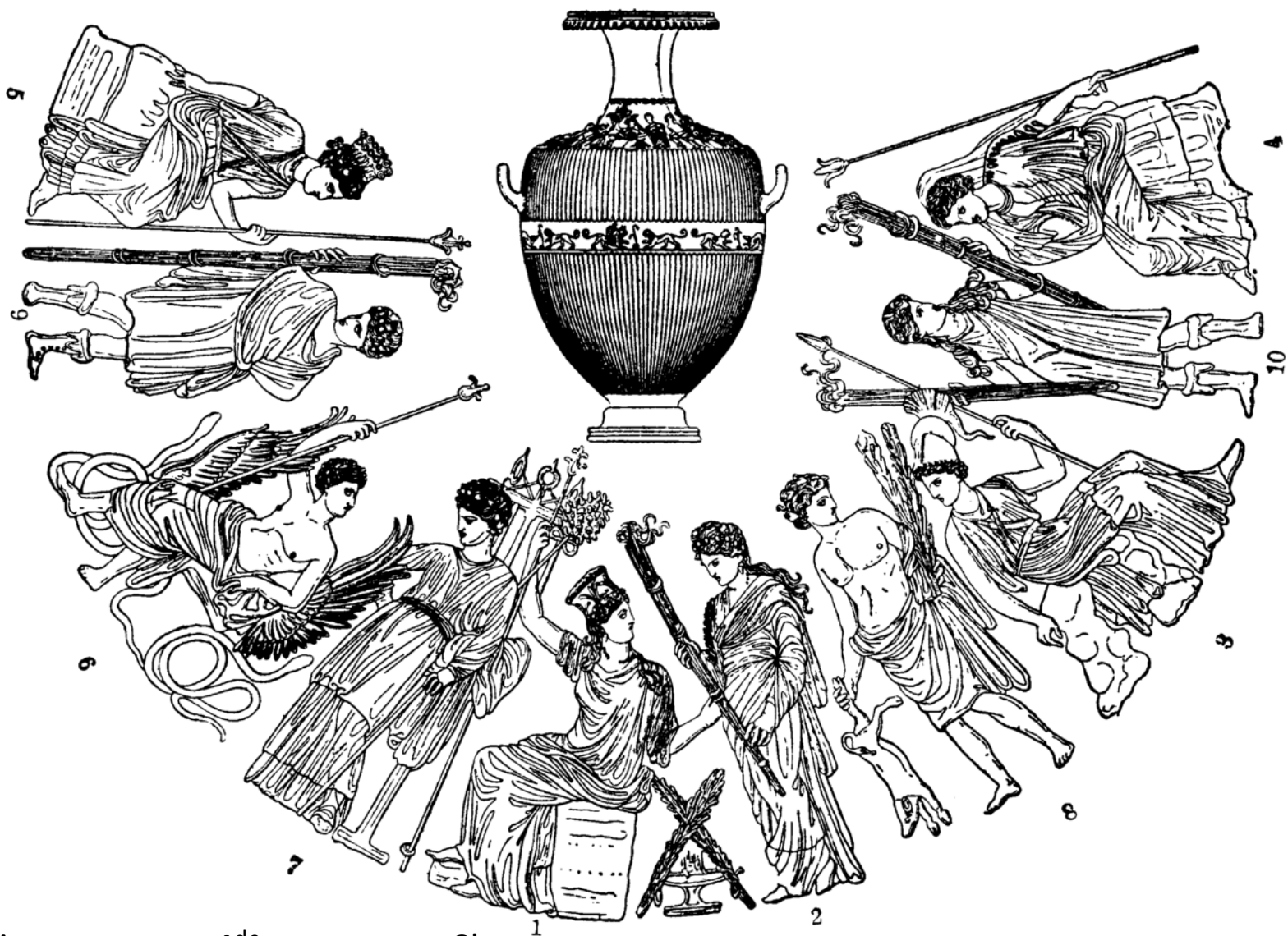

Kore

Demeter
(zegenvierend?)

Iacchos?

Demeter (niet op
een stoel, op
rots? Treurend?)

Regina vasorum, 4de eeuw voor Chr.

- Vermoedelijk draaide het om “simpele” handelingen, uitbeeldingen, etc.
- Treurnis, blijdschap om terugkeer dochter en graan, graan als Ploutos, voorspoed in dit leven en het hiernamaals
- Impact van de emotionele ervaring, apofaticisme?

The image shows a theater stage with a large, closed red curtain. In the foreground, the backs of several rows of red upholstered seats are visible, facing the stage. The lighting is dim, focusing on the curtain and the text.

Dank voor uw aandacht!